

del llibre dels vivents», ib. XI, 1920, 336; i hi ha un eiv. «*atermayà*: aturdir», PzCabr., però no sé si la *e* és real (llavors contaminació de *aterrar*) o err. tip. per *u* (AlcM des de *atormeiar* es limita a remetre a *estormeiar*). Es pot tenir en compte en això que en cast. existí *atormecer* i *entormecer*, com a variant de *adormecer* (veg. DCEC) (en relació amb cast. *atarazana*/cat. *drassana* i coses anàlogues?), ja en Nebrixa que el defineix «*stupeo, stupesco, atormecido: stupidus*». Més problemàtic em sembla que hi hagi relació amb el germanisme oc. ant. *estornir* 'atacar' STURMJAN (al. *stürmen*), si bé no convé perdre-ho de vista.

Tordell ha estat usat abusivament per un poetastre com a equivalent del cast. *tordillo* nom d'un color de cavall (AlcM recull a tort aquesta pensada, amb el perill d'introduir un frívol barbarisme en la llengua literària): en cat. és *cavall tord* [S. xv], per la semblança del color del pelatge; també és arbitrari dir-ne *tordenc* (pensada de Bulbena). Si es vol, *tordillo* castellanisme descartat però no tan inadmissible com aquelles invencions.

+*Toreió* seria 'el corral del bestiar de llana' a Burriana, dada isolada que reporta Griera (BDC xx, 40), suposem del corresponal allí de la S. F. de l'I. E. C.; si es confirmés tal mot —que bona falta li fa, inútil refutar el disbarat etimològic TURRIS del collector— podríem conjecturar que vingui de **aturao*, amb sufix d'abstracte -TIONEM, de ATURAR en el sentit de 'privar el pas del bestiar' (I, 485a17-19, i 11-23, 485b9ss.); o algun arabisme o mossarabisme?; ni gosaríem vagament pensar en *TAURALIA 'corrals de vacum' (> NLL cat. *Toralles*, -lloles), *TAURILE > cast. *toril*, cèlt. TAURINION- > cat. *Torelló* (cf. prov. *türzi* 'ovella que no ha parit', REW 8602), si no penséssim en les habituals inexactituds de Griera. Cf. *torelló* 'peça de fusta', infra.

Torejada, torejador, torejar, V. toro

TORELL, 'segment de tronc', com e's oc. *torel, toret*, l'it. dial. *tær* i el cast. *tuero*, ve del ll. TÖRUS 'inflor en una planta', 'bony o protuberància en el terreny, en una peça de fusta, en una corda, en un múscul etc.'. □ 1.ª doc.: *turrell*, 1920; *torada*, 1811.

«*Turada*: el tros de l'arbre sense tortes, al qual s'ha llevat l'escorça i té mida de pelat; la mida més corrent és la de 12 pams --- en cada cas els pams que de fet se li donen, i que no solen baixar de 7 o 8», «*Turrell*: la *turada* que té 5 pams menys», *CostManc.* II (1920), 164, §§ 676, 677. En realitat això és la pron. del cat. or. (per tant s'hauria hagut de grafiar *torada, torell*), com ens informa el *Vocab. del Suro* (BDC XIII, 155); «*turrell*: soc de suro o altra planta, serrat a certa mida, per carbonar» a Palamós i les Gavarres; «esclop de *torell*: el fet amb el tronc del pi sense estellar» Ripoll (BDC XIX, 135); *turrellar* «tallar les plantes en socs o turrells» Gavarres (BDC XIII, 155). La dada més antiga és la de la *torada* d'un arbre tallat, en unes memòries gironeses, de Sant Jordi Desvalls, a. 1811 (BABL VI,

485). No foren recollits per cap dicc. fins al *Dfa.*, «*torada*: roll (peça de fusta ---): dues posts de la mateixa *torada*» i AlcM.

En el cat. occid. pirinenc, és ben conegut, amb o. Del llibre de Violant i Simorra, sobre la cultura material del Pirineu Català, que a l'I. E. C. ens preparàvem a publicar, vaig copiar el febrer de 1938: «*torell*: cada un dels segments en què es talla el tronc dels arbres, un cop desembarassat de les branques: Sarroca de Bellera. *Torells*, pl., mena de jou: Paüls de Flamicell». A Benasc: «cada pedazo que resulta de cortar un árbol horizontalmente: pedazos de un metro de largo aproximadamente: *je torells de ixo freixe*», Ferraz, 102; imprès *torrells*, que deu ser err. tip., tenint en compte *atorellar*, infra; en efecte: «*torélllo*: tres *torélls* fan la carga; ye milló està dos ta cargà els *torélls*», Ballarín.

Potser n'hi ha una variant amb nasal, contaminada: «*tumell*, alt Urgell, el tros de tronc serrat en direcció perpendicular a la llargada; en alg. comarca com l'Emp., *tunell*» (*CostManc.* II, § 675): si no són meres errades de còpia, aquesta es deuria a contaminació de *tenell* «escarrot, Pna. de Vic» (§ 651) i l'altra, a *tomb* o *tomany(i)*.

El mot té més extensió, i és més generalment conegut, en oc., cast' etc., i del conjunt vaig donar dades abundants en l'article TUERO del DCEC/DECH. En llengua d'oc continua la forma diminutiva catalana, amb l'evolució gascona de -ELLU o amb el sufix -et. Aranès *torèt* del mateix sign. que *torell*,¹ Landes *tourét* «tronc d'arbre», Roergue *tourét* «tronçon ---»; el verb *torar*, que en gascò i roergàs, és «diviser un billot, scier un tronc d'arbre», ja apareix en Pres. 1, *tori*, 'jo tallo a trossos' en una cançó atribuïda a Arnaut Daniel (ASNSL CXVII, 216, v. 28). *Toret* «petit tronçon», en la combinació *toretz de corail* en un doc. d'Avinyó de 1397 (Pansier, *La L. Prov. à Avignon*, s. v.); i això mateix tenim en un doc. ross. de 1394: «coralls, *toret* e polit; corall sortà ---» a. 1395 (*InuLC*, cf. *sorrà*, que he examinat a SORRA).

També continua per l'Alt Aragó i en altres parlars castellans: *torillo* 'segment de tronc' Bielsa (1965), andal. *turrillo*; i en cast., generalment en la forma primitiva *tuero*, de vegades el del tronc [princ. S. xv], més sovint en general 'porció de béns etc.' [1.ª meitat S. xiv]. D'altra banda *tær(r)*, *tore*, «tronco d'albero, fusto» i accs. semblants, s'estén per gran part del Nord d'It.: en molts parlars lombards, lígurs, Piacenza etc. En l'article del *DECH* deixo moltes més dades oc., cast., gall., port. i alt-italianes, a les quals bastarà remetre.

L'etimologia ll. TÖRUS ja fou indicada per M-Lübke (*REW*, 8811) pel que fa al cast. *tuero* i alguns altres d'aquests descendents. En llatí no sols era 'protuberància en el terreny, en un múscul, en una corda etc.', sinó en particular 'inflor en el tronc d'una planta', 'en una fusta', d'on el sentit de 'peça de fusta de contorn arrodonit'. També pot venir d'aquí, amb un sufix diminutiu diferent, el ribag. aragonès *teruelo*, designant les 'boles destinades als sorteigs per insaculació', a Barbastre (M. de Pano, *Rev. de Ar.* 1902, 632); ja en